

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
DR JENNY WALLENSTEN

Με γνώση, όραμα και κέφι

Στις επιγραφές βλέπει στιγμιότυπα μιας τελετουργίας, στους δρόμους της τζαζ μια ευκαιρία συνάντησης σουηδικής και ελληνικής καλλιτεχνικής δημιουργίας. Στην καρδιά της έχει την αρχαία ελληνική θρησκεία και μυθολογία. Ένα αντίστοιχο σεμινάριο οργανώνει και συντονίζει κάθε χρόνο στο Σουηδικό Ινστιτούτο Αθηνών με τη ζωντάνια και τον ενθουσιασμό που τη χαρακτηρίζουν. Την επιτυχία του μαρτυρούν οι συμμετοχές που πλέον εκτείνονται στη Μέση Ανατολή, στη Βόρεια και Νότια Αμερική.

Συνέντευξη στην Αγγελική Ροβάτσου

01

Η δρ Jenny Wallensten
στο Σουηδικό
Ινστιτούτο Αθηνών.
Στο βάθος διακρίνεται
το Μουσείο
Ακρόπολης.

Τα πρώτα βήματα της σουηδικής αρχαιολογικής παρουσίας στην Ελλάδα έγιναν το 1894 με δύο μεμονωμένες περιπτώσεις, την ανασκαφή στην Καλαύρεια του Πόρου και την έρευνα πεδίου στην Άφριδα της Αττικής. Στη δεκαετία του 1920, την έρευνα στην Ασίνη της Αργολίδας ενορχηστρώνει ο πρίγκιπας Γουσταύος Αδόλφος της Σουηδίας, λάτρης της αρχαιολογίας, στον οποίο προσωπικά η Γαλλική Σχολή παρείχε την άδεια ανασκαφής.

Το Σουηδικό Ινστιτούτο Αθηνών αν και είχε εγκαινιαστεί το 1948, αναγνωρίστηκε επίσημα ως Ξένη Αρχαιολογική Σχολή το 1975, όταν αγοράστηκε και το νεοκλασικό κτήριο που το στεγάζει. Βρίσκεται κοντά στο Μουσείο Ακρόπολης και στη Βιβλιοθήκη Βορείων Χωρών (Nordic Library).

Το 1976, το ΣΙΑ απέκτησε το Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα, δωρεά του Σουηδικού Μονοπωλίου Καπνού που το είχε κατασκευάσει ως κατοικία των υπαλλήλων του το 1936. Σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Παναγιώτη Μανουλιδίδη, εκφράζει το κίνημα του Bauhaus στην Ελλάδα. Οι συγγραφείς, καλλιτέχνες, ερευνητές, για τους οποίους πλέον προορίζεται, φιλοξενούνται σε περιβάλλον με ανέπαφη τη σουηδική διακόσμηση του Μεσοπολέμου.

Τα πεπραγμένα του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών, καθώς και άλλες πρωτότυπες μελέτες σε συναφείς τομείς, δημοσιεύονται στη μονογραφική σειρά *Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen*. Το ετήσιο επιστημονικό περιοδικό *Opuscula*, που εκδίδουν από κοινού τα Σουηδικά Ινστιτούτα Αθηνών και Ρώμης, δημοσιεύει τα αποτελέσματα του σουηδικού αρχαιολογικού έργου στη Μεσόγειο ενώ φιλοξενεί άρθρα σχετικά με κάθε πτυχή των αρχαίων μεσογειακών πολιτισμών.

Διευθύντρια του Σουηδικού Ινστιτούτου από το 2017, η δρ Jenny Wallensten είναι διδάκτωρ του Τμήματος Αρχαιολογίας και Αρχαίας Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Λουντ και αναπληρώτρια καθηγήτρια.

Στις μέρες της εγκαινιάστηκαν νέοι, ελκυστικοί τρόποι σύσφιξης των δεσμών των δύο χωρών, ενώ δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των νέων. Διοργανώθηκαν στη Στοκχόλμη για πρώτη φορά οι *Ημέρες Ελληνικού Κινηματογράφου*. Ενεργοποιώντας ένα ευρύ δίκτυο συνεργασίας μεταξύ νέων καλλιτεχνών από τις δύο χώρες που το Ινστιτούτο είχε καταφέρει να στήσει, το Konstfack, το Πανεπιστήμιο Τεχνών, Χειροτεχνίας και Σχεδιασμού στη Στοκχόλμη συνεργάστηκε με την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα με αντικείμενο το μετάξι και σεμινάρια στο Σουφλί. Το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιόνιου Πανεπιστημίου και το Fridhems Folkhögskola συνεργάζονται σε ένα πρόγραμμα που φέρνει σε επαφή νέους μουσικούς της τζαζ και από τις δύο χώρες.

Ιδιαίτερα επιτυχημένο είναι επίσης το ετήσιο Αθηναϊκό Σεμινάριο Αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας το οποίο η δρ Wallensten εγκαινίασε και διοργανώνει.

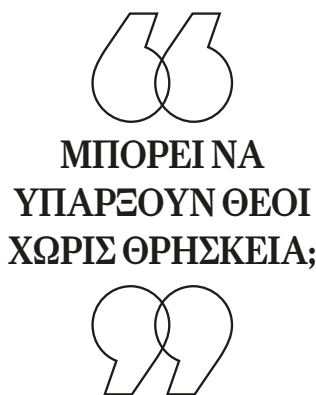
—Τρία Σουηδικά Ινστιτούτα στη Μεσόγειο: Ρώμη, Αθήνα, Κωνσταντινούπολη. Ποια είναι η φυσιογνωμία καθενός και με ποιο σκεπτικό ιδρύθηκαν;

Τα τρία Ινστιτούτα έχουν σε έναν βαθμό διαφορετική ταυτότητα το καθένα. Το Ινστιτούτο της Ρώμης ιδρύθηκε το 1925 και εκείνο των Αθηνών το 1946, με σκοπό τη μελέτη της Ρωμαϊκής και της Ελληνικής Αρχαιότητας αντίστοιχα. Σημαντικό μέλημα και των δύο ήταν να παρέχουν τη δυνατότητα σε Σουηδούς φοιτητές να σπουδάσουν Κλασική Αρχαιολογία επιτόπου, στη Μεσόγειο. Ωστόσο, ενώ ο πυρήνας του Ινστιτούτου Αθηνών είναι η αρχαιολογία, το Ινστιτούτο της Ρώμης επικεντρώνεται τόσο στην αρχαιολογία όσο και στην ιστορία της τέχνης. Βέβαια, οι μελέτες σε συναφείς τομείς, όπως η φιλολογία, είναι ευπρόσδεκτες και στα δύο Ινστιτούτα, ενώ της Ρώμης προσφέρει και υποτροφίες σε αρχιτέκτονες και συντηρητές. Γενικά, θα έλεγα, τα Ινστιτούτα διεύρυναν το πεδίο δραστηριότητάς τους ώστε να συμπεριλαμβάνει πολλά άλλα θέματα. Άλλωστε, συσχετισμοί και αλληλεπιδράσεις μεταξύ ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας είναι εύκολο να βρεθούν και συχνά αυτό που φαίνεται σύγχρονο θέμα έχει ρίζες στην αρχαιότητα. Το Ινστιτούτο της Κωνσταντινούπολης έχει φιλοξενήσει αρχαιολογικά προγράμματα κατά καιρούς αλλά, εκτός από τη βυζαντινολογία, το κύριο πεδίο έρευνάς του είναι οι κοινωνικές επιστήμες, με στόχο την προώθηση της έρευνας στη Σουη-

02

Το κτήριο του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών. Φωτ.: Βασίλης Θεοδώρου.

δία και τις άλλες βόρειες χώρες σχετικά με την Τουρκία και την Ανατολική Μεσόγειο. Νομίζω ότι μπορούμε να πούμε πως κάθε διευθυντής επηρεάζει επίσης το ερευνητικό προφίλ ως ένα σημείο, μέσω των ειδικών ενδιαφερόντων του.

Τα Ινστιτούτα της Ρώμης και των Αθηνών διατηρούν φυσικά πολύ στενούς δεσμούς, αλλά τώρα τελευταία και τα τρία Ινστιτούτα συνεργάζονται σε ακόμα πιο σταθερή βάση. Αυτή τη στιγμή δημιουργούμε μαζί μια ψηφιακή πλατφόρμα η οποία θα συγκεντρώνει κάθε είδους υλικό από τη σουηδική αρχαιολογική έρευνα στη Μεσόγειο, ενώ σχεδιάζουμε και μια μεγάλης κλίμακας επιστημονική συνεργασία με αφετηρία την Εγνατία Οδό.

Τα τρία μεσογειακά Ινστιτούτα είναι τα μοναδικά ερευνητικά Ινστιτούτα εκτός συνόρων που χρηματοδοτούνται από το Σουηδικό Υπουργείο Παιδείας. Ωστόσο η Σουηδία διαθέτει, μεταξύ άλλων, ένα πολιτιστικό Ινστιτούτο στο Παρίσι και ένα «Ινστιτούτο Διαλόγου» στο Αμμάν της Ιορδανίας. Το τελευταίο ιδρύθηκε ως πλατφόρμα επαφών και διαλόγου μεταξύ της Σουηδίας και της Ευρώπης από τη μια μεριά και της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής από την άλλη.

— **Μια πρόσφατη έρευνα του Ινστιτούτου αφορά τους «Δεσμώτες» του Φαλήρου. Τι μπορείτε να μας πείτε σχετικά;**

Ήταν μεγάλη μας τιμή που επικοινωνήσαμε μαζί μας η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων και η Προϊσταμένη της δρ Στέλλα Χρυσουλάκη το 2016, όταν βρέθηκαν οι «Δεσμώτες». Η αρχαιολόγος-οστεολόγος του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών δρ Anne Ingvansson ήταν σε θέση να ξεκινήσει την επιτόπια τεκμηρίωση των σκελετών σε σύντομο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, συνάδελφοι από το Πανεπιστήμιο του Λουντ πραγματοποιήσαν τρισδιάστατη σάρωση και το μοντέλο που προέκυψε δημοσιεύθηκε το 2021. Ευελπιστούμε ότι αυτή η τεκμηρίωση θα αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για την περαιτέρω κατανόηση αυτού του μοναδικού ευρήματος.

— **Διοργανώνετε το «The Athens Greek Religion Seminar» με πλούσια θεματολογία. Θα θέλατε να μας το παρουσιάσετε;**

Είμαι πολύ περήφανη για το σεμινάριο αυτό! Το ξεκίνησα το 2015, μαζί με τη δρα Ζωή Αγγελίδου, η οποία έκτοτε ζει στη Γερμανία και εργάζεται στο Πανεπιστήμιο του Ρουρ στο Μπόχουμ. Δεν ξέραμε αν το αθηνναϊκό κοινό θα ενδιαφερόταν για ένα ακόμα πρόγραμμα σεμιναρίων, αλλά οι εκδηλώσεις αυτές προσέλκυσαν εξ αρχής ένα σταθερό κοινό από τη δραστηρία ακαδημαϊκή κοινότητα. Πιστεύω ότι αυτό οφείλεται στο ότι η θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα δεν ανήκε σε μια ξεχωριστή σφαίρα αλλά διαπότιζε τόσο την πολιτική όσο και τη δραματουργία κ.λπ., καθώς και στο ότι για τη μελέτη της απαιτείται να χρησιμοποιηθούν πηγές όλων των κατηγοριών. Επομένως, τα θέματα πάντα ενδιαφέρουν τους μελετητές της αρχαίας ελληνικής θρησκείας αλλά και πολλούς άλλους συναδέλφους. Έχουμε διοργανώσει διαλέξεις με θέματα νομισματικής, επιγραφικής, καθώς και ομιλίες βασισμένες σε αμιγώς γραπτά ή υλικά τεκμήρια. Η ιδέα πίσω από το σεμινάριο είναι να προσφέρουμε ένα φόρουμ για τη συζήτηση νέων ιδεών. Συχνά ενθαρρύνω την παρουσίαση κειμένων που δεν είναι 100% έτοιμα για δημοσίευση, αλλά χρειάζονται εποικοδομητική κριτική. Οι διαλέξεις θα όφειλαν να είναι ενδιαφέρουσες και χρήσιμες τόσο για τον ομιλητή όσο και για το ακροατήριο! Αρχικά, η δρ Αγγελίδου και εγώ απευθυνθήκαμε μόνο σε συναδέλφους που βρίσκονταν ήδη στην Αθήνα, ωστόσο στη συνέχεια το πρόγραμμα των σεμιναρίων διευρύνθηκε και τώρα προσκαλώ εισηγητές και από άλλα μέρη της Ελλάδας και από το εξωτερικό. Στη διάρκεια της πανδημίας λειτουργήσαμε διαδικτυακά με μεγάλη επιτυχία. Όχι μόνο επειδή ο αριθμός συμμετεχόντων αυξήθηκε σημαντικά αλλά και γιατί παράλληλα καταφέρνουμε να κρατήσουμε τη συζήτηση ζωντανή, πράγμα που προσωπικά βρήσκω δύσκολο με τις ψηφιακές διαλέξεις. Μάλιστα, μια συνάδελφος μου είπε ότι πιστεύει πως καταφέραμε να διατηρήσουμε την ενδιαφέρουσα και φιλική ατμόσφαιρα της μικρής αίθουσας των «πραγματικών» σεμιναρίων παρόλο που ήμασταν online, πράγμα που με χαροποίησε ιδιαίτερα. Επίσης, στο πιο πρόσφατο σεμινάριο είχαμε συμμετέχοντες από τη Βόρεια και τη Νότιο Αμερική, τη Μέση Ανατολή και την Ευρώπη. Ήταν καταπληκτικό.

—Υπάρχει η άποψη ότι για την αρχαία Ελλάδα δεν ισχύει ο όρος «θρησκεία» επειδή δεν υπάρχουν, όπως στην αρχαία Αίγυπτο για παράδειγμα, οργανωμένη δομή, ιερατείο κ.λπ. Εσείς μάλλον διαφωνείτε;

Είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει μία και μοναδική λέξη για τη «θρησκεία», ούτε ένα και μοναδικό δόγμα. Αλλά δεν θα έλεγα ότι δεν υπήρχε οργάνωση, απλά ήταν διαφορετική, ή μάλλον διαφορετικές, και σίγουρα υπήρχαν λατρείες και αυτό που θα αποκαλούσαμε θρησκευτική συμπεριφορά. Μπορούν να υπάρξουν θεοί χωρίς θρησκεία;

—Ασχολείστε πολύ με επιγραφές. Αφιερωματικές επιγραφές δίνουν τροφή στη σκέψη σας για άρθρα που αφορούν τη λατρεία, όπως είναι επιγραφές από το Ιερό του Ποσειδώνα στην Καλαύρεια, από την Ερμιόνη, επιγραφές για τις Καρποφόρους θεότητες και την αττική λατρεία της Γης, για αφιερώσεις σε διπλές θεότητες, για τα δίδυμα αδέρφια Απόλλων και Άρτεμις κ.ά. Η αρχαία λατρεία είναι στην καρδιά των ενδιαφερόντων σας;

Ναι, η αρχαία ελληνική θρησκεία και μυθολογία είναι το ειδικό πεδίο ενδιαφέροντός μου από τη μεταπτυχιακή μου διατριβή και μετά, για να μην πω ότι από παιδί με συναρπαζε η μυθολογία — τόσο η σκανδιναβική όσο και η ελληνική. Και βρίσκω την επιγραφική ως πηγή υλικού ιδιαίτερα ελκυστική, επειδή κάνει τον αρχαίο κόσμο να μοιάζει τόσο παρών. Δουλεύω κυρίως με αφιερωματικές επιγραφές σε προσφορές προς τους θεούς και με αυτό το υλικό καταλήγουμε να γνωρίζουμε τους αρχαίους ανθρώπους με το όνομά τους, συχνά και με το επάγγελμά τους ή με το πολιτικό ή θρησκευτικό τους αξίωμα· κάποιες φορές οι αφιερωτές εξηγούν μάλιστα τον λόγο για τον οποίο επικαλούνται έναν συγκεκριμένο θεό ή ονομάζουν εκείνο που τους απασχολεί. Σχεδόν σαν μια τελετουργική πράξη παγωμένη στον χρόνο! Αυτό το βρίσκω άκρως συναρπαστικό. Παρόλο που οι περισσότερες αναθηματικές επιγραφές είναι πολύ σύντομες, περικλείουν πολλή πληροφορία, αφού το κείμενο συνοδεύεται από τα συμφραζόμενα του ενεπίγραφου αντικειμένου και τη θέση στην οποία ήταν τοποθετημένο.

—Οι ανασκαφές του Ινστιτούτου εκτείνονται σε μεγάλο μέρος του χάρτη. Πώς γίνεται η επιλογή; Δεν σκέφτομαι την Καλαύρεια (Πόρος) ή την Ερμιόνη, αλλά τόπους όπως ο Βλοχός (Δυτική Θεσσαλία), ο Παράδεισος (Δυτική Θράκη), ακόμη και η Μακρακώμη (Φθιώτιδα).

Όλα αυτά τα έργα ξεκίνησαν κατόπιν πρόσκλησης του Υπουργείου Πολιτισμού μέσω των Εφορειών. Η πιο πρόσφατη συνεργατική αρχαιολογική μελέτη, εκείνη του Βλοχού, όπου το Σουηδικό Ινστιτούτο συνεργάζεται με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Καρδίτσας, ξεκίνησε από μια κοινή επίσκεψη στη θέση, στο πλαίσιο της διδακτορικής έρευνας του συναδέλφου μας δρος Robin Rönnlund. Ο δρ Rönnlund περπάτησε την περιοχή μαζί με εκπροσώπους της Εφορείας και διαπίστωσαν πως προσφερόταν για μη επεμβατικές αρχαιολογικές έρευνες. Στην περίπτωση του Παραδείσου, η πρόσκληση για έρευνα στη Βόρεια Ελλάδα έγινε κατά ευτυχί σύμπτωση παράλληλα με τη δωρεά στο Σουηδικό Ινστιτούτο μιας οικίας στην Καβάλα, του σημερινού σουηδικού ξενώνα στην Καβάλα ή Σουηδικού Σπιτιού.

—Εκτός από τα τρέχοντα αρχαιολογικά ερευνητικά σας προγράμματα (Ιερό του Ποσειδώνα στην Καλαύρεια, Ερμιόνη, Βλοχός), έχετε δέκα ολοκληρωμένες ανασκαφές. Πότε θεωρείτε ότι μια ανασκαφή έχει ολοκληρωθεί;

Κατά μία έννοια, δεν ολοκληρώνεται ποτέ! Μια έρευνα πεδίου μπορεί να τελειώσει αλλά η έρευνα συνεχίζεται. Οι ανασκαφές στη Μάλθη είναι ένα ενδιαφέρον παράδειγμα: τα αποτελέσματα των πρώτων ανασκαφών στις δεκαετίες του 1920 και του 1930 επανερμηνεύθηκαν με βάση τις νέες ανασκαφές στα 2015–2017, πάνω από 80 χρόνια αργότερα.

Η νέα τεχνολογία και οι νέες μέθοδοι επέτρεψαν να επεκτείνουμε τις γνώσεις μας με ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Όσον αφορά την Ασίνη, η δουλειά συνεχίζεται, παρόλο που έχει να γίνει έρευνα πεδίου από το 1990: το ανασκαφικό υλικό χρήζει περαιτέρω μελέτης.

04

Η Jenny Wallensten και ο Arto Penttinen ξεναγούν την πρώην Υπουργό Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας της Σουηδίας στον αρχαιολογικό χώρο της Καλαύρειας Πόρου στις 18 Οκτωβρίου 2017.

04

05

—Στο πρόγραμμα της Ερμιόνης, τη γενική διεύθυνση του προγράμματος έχει η δρ Άλκηστις Παπαδημητρίου, ενώ εσείς είστε υπεύθυνη για τη σουηδική ομάδα. Τι συνεπάγεται αυτός ο καταμερισμός; Σε τι συνίσταται η δική σας συμμετοχή;

Συγκεντρώνω τη σουηδική ομάδα και κρατώ επαφή μαζί τους, καθώς και με τη δρα Παπαδημητρίου και την Εφορεία Αργολίδας. Επίσης, βέβαια, εξασφαλίζω κονδύλια από σουηδικά ιδρύματα.

—Πολιτισμική όσμωση. Δεν είναι μόνο οι «Ημέρες ελληνικού κινηματογράφου» που διοργανώνονται στη Στοκχόλμη από το 2019, ακόμη πιο εντυπωσιακό και γεμάτο φρεσκάδα είναι το δίκτυο συνεργασίας που κατάφερε να κτίσει το Ινστιτούτο μεταξύ της νέας γενιάς Σουηδών και Ελλήνων καλλιτεχνών. Θα θέλατε να μας το παρουσιάσετε; Πώς το σκεφτήκατε; Δεν πρέπει να ήταν απλή η οργάνωσή του.

Ναι, είναι ένα συναρπαστικό έργο. Όταν ανέλαβα τη διεύθυνση, είχα την ιδέα να συνδυάσουμε τις δύο αποστολές μας, την εκπαίδευση και τις πολιτισμικές ανταλλαγές, ώστε να πετύχουμε ένα είδος συνέργειας. Η ιδέα βασίστηκε στην εμπειρία μου από την έρευνα: όταν συγκεντρώνεις μια ομάδα ανθρώπων που μοιράζονται το ίδιο ενδιαφέρον, ορισμένοι θα ταιριάζουν, θα αρχίσουν να συζητούν για νέες ιδέες, θα δημιουργήσουν νέα προγράμματα και θα συνεχίσουν τη συνεργασία τους σε νέο πλαίσιο. Ελπίδα μας είναι να προσφέρουμε μια βάση για νέα, ανθεκτικά δίκτυα μεταξύ καλλιτεχνών όλων των ειδών στην Ελλάδα και τη Σουηδία, συνεργασίες που θα συνεχιστούν σε νέα συμφραζόμενα. Το δοκιμάσαμε με μεγάλη επιτυχία με νέους καλλιτέχνες στον τομέα της υφαντουργίας από το Konstfack, το Πανεπιστήμιο Τεχνών, Χειροτεχνίας και Σχεδιασμού της Στοκχόλμης, και την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών εδώ στην Αθήνα, με θέμα το μεταξύ, το συναρπαστικό αυτό υλικό, στην πόλη του μεταξίου, το Σουφλί. Για πάνω από μια εικοσαετία υποστηρίζουμε τη συμμετοχή Σουηδών μουσικών της τζαζ στο Φεστιβάλ Τζαζ Μουσικής που διοργανώνεται κάθε άνοιξη στην Αθήνα: τώρα πηγαιίνουν και στην Κέρκυρα για να προσφέρουν masterclasses στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Τον χειμώνα φέρνουμε Σουηδούς και Έλληνες σπουδαστές της τζαζ στο Σουηδικό Σπίτι στην Καβάλα, όπου παίζει η κάθε ομάδα με τους καθηγητές της άλλης και διοργανώνουν ένα μικρό κονσέρτο. Μάλιστα φέτος επιχειρούμε να στήσουμε εργαστήρια κλασικής μουσικής κατά το ίδιο πρότυπο. Η υλικοτεχνική υποδομή είναι αρκετά περίπλοκη αλλά αυτό αντισταθμίζεται από τον ενθουσιασμό και των δύο πλευρών. Μετά τα lockdown και τη διαδικτυακή διδασκαλία, είναι θαυμάσιο να βλέπει κανείς πόσο σημαντική είναι η συνάντηση διά ζώσης και την ενέργεια που δημιουργείται όταν δουλεύουμε μαζί. Αυτό ισχύει και για τον ακαδημαϊκό χώρο: η διδασκαλία, οι διαλέξεις και τα συνέδρια εξ αποστάσεως λειτουργούν καλά αλλά οι νέες ιδέες και οι φιλίες που αναπτύσσονται στη διάρκεια των διαλειμμάτων για καφέ δεν πρέπει να υποτιμούνται!

—Ποιοι είναι οι «δικοί» σας άνθρωποι στην Ελλάδα; Με ποιους συνεργάζεστε, ποιους συναναστρέφεστε;

Νιώθω σαν στο σπίτι μου στην Ελλάδα από τότε που πρωτοήρθα ως φοιτήτρια. Όταν τελείωνα το διδακτορικό μου, οι περίοδοι διαμονής μου στην Ελλάδα γίνονταν ολοένα μεγαλύτερες και αποφάσισα να μάθω νέα ελληνικά το συντομότερο δυνατόν. Είμαι πολύ ευχαριστημένη με τις παραγωγικές συνεργασίες μου με συναδέλφους στο Υπουργείο, τις Εφορείες και τις ξένες σχολές. Έμαθα και συνεχίζω να μαθαίνω πολλά δουλεύοντας μαζί τους. Ο Δήμος Σουφλίου, τα μουσεία και οι μεταξοπαραγωγού του μοιράστηκαν γενναιόδωρα την εμπειρία και τις γνώσεις τους, ενώ το ίδιο ισχύει για τον Δήμο Καβάλας. Μέσω του Σεμιναρίου Αθηνών για την Αρχαία Ελληνική Θρησκεία έχω έρθει σε επαφή με πολλούς συναδέλφους με τους οποίους γίναμε φίλοι μέσω των κοινών μας ενδιαφερόντων, ο κατάλογος των «δικών μου» είναι πολύ μακρύς! Το προσωπικό του Ινστιτούτου παίζει επίσης ιδιαίτερο ρόλο: χωρίς την εμπειρία, τη φροντίδα και τις διοικητικές τους ικανότητες οι δραστηριότητες του Ινστιτούτου δεν θα ήταν εφικτές. ■